

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 06.01.2017, sp. zn. 101 VSPH 126/2016, ECLI:CZ:VSPH:2017:101.VSPH.126.2016.1

Číslo: 137/2018

Právní věta:

Nepřiloží-li věřitel v insolvenčním řízení k přihlášce nevykonatelné pohledávky ze směnky originál této směnky a nepředloží-li tuto směnku do konání přezkumného jednání (s výjimkou např. procesní situace, kdy směnka je již v soudní úschově z důvodu probíhajícího soudního řízení o zaplacení směnky), insolvenčnímu správci nezbyvá nic jiného než pravost takové směnečné pohledávky popřít, neboť nemá osvědčeno, že věřitel je majitelem tvrzené směnky, resp. že taková směnka vůbec existuje. Pokud věřitel nepředloží směnku ani v incidenčním sporu o určení pravosti pohledávky ze směnky, nemůže věřitel v tomto incidenčním sporu uspět. V takovém případě není dán prostor pro výzvu dle § 114b o. s. ř. a není možné rozhodnout ve prospěch žalobce rozsudkem pro uznání vydaným dle § 114b odst. 5 o. s. ř.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 06.01.2017

Spisová značka: 101 VSPH 126/2016

Číslo rozhodnutí: 137

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Incidenční spory, Rozsudek pro uznání, Směnky

Předpisy: § 114b předpisu č. 99/1963Sb.
§ 39 odst. 1 předpisu č. 191/1950Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vrchní soud v Praze zrušil k odvolání žalovaného rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 21. 12. 2015, sp. zn. 53 ICM 728/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. V rámci insolvenčního řízení dlužníka P. J., bytem M., byl usnesením č. j. KSPA 53 INS 28510/2014-A-6 z 11. 11. 2014 zjištěn úpadek dlužníka a bylo povoleno oddlužení. Usnesením z 12. 3. 2015 (č. d. B-10) bylo schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře. Věřitel E. B., a. s.

přihlásil dne 10. 12. 2014 pohledávku evidovanou pod č. P30 v celkové výši 114 008,75 Kč (jistina 97 746,56 Kč a 6% směnečný úrok z jistiny od 6. 2. 2012 do 11. 11. 2014). Jako důvod vzniku byla označena směnka vystavená dlužníkem dne 24. 5. 2007 na řad věřitele se směnečným penízem 97 746,56 Kč, splatná 2. 2. 2012. Věřitel společně s přihláškou předložil mj. kopii směnky vlastní vystavené dlužníkem dne 24. 5. 2007 v H. K. na řad věřitele E. B.t, a. s., se směnečným penízem 97 746,56 Kč, splatné dne 2. 2. 2012.

2. Insolvenční správce při přezkumném jednání dne 15. 1. 2015 popřel pohledávku č. P30 ze směnky s odůvodněním, že dohoda o směnečném vyplňovacím prohlášení je jako spotřebitelská smlouva absolutně neplatná.

3. Dlužník pohledávku uznal.

4. Věřitel E. B., a. s. podal dne 19. 2. 2015 žalobu proti insolvenčnímu správci, kterou se domáhal určení pravosti své přihlášené pohledávky 114 008,75 Kč. Žalobu odůvodnil tvrzeními uvedenými v přihlášce pohledávky s tím, že směnka je abstraktní cenný papír a zajišťovací směnka nemá akcesorickou povahu ve vztahu k zajištěnému závazku.

5. Krajský soud v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, rozsudkem pro uznání z 21. 12. 2015 v bodu I. výroku určil, že je po právu pohledávka žalobce, označená pod č. P30, přihlášená ve výši 114 008,75 Kč v insolvenčním řízení sp. zn. KSPA 53 INS 28510/2014 dlužníka P. J., bytem M. V bodu II. výroku soud uložil žalovanému zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení 13 228 Kč k rukám právního zástupce žalobce do tří dnů od právní moci rozsudku.

6. Rozhodnutí soudu bylo odůvodněno tím, že soud usnesením z 13. 3. 2015 na č. 1. 10 vyzval žalovaného k vyličení rozhodných skutečností a označení důkazů. Žalovaný, ač mu bylo dne 17. 3. 2015 usnesení doručeno, na výzvu nereagoval. Soud poté uložil žalovanému usnesením z 22. 4. 2015 na č. 1. 11 podle § 114b o. s. ř. se písemně vyjádřit ve věci samé ve lhůtě 30 dnů od doručení výzvy. V usnesení soud žalovaného poučil, že v případě neuznání žalobou uplatněného nároku zcela je povinen ve vyjádření vylíčit rozhodující skutečnosti o věci samé, na nichž staví svou obranu, a označit důkazy k prokázání svých tvrzení, a dále že nevyjádří-li se ve věci samé písemně bez vážného důvodu, ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, bude mít soud za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává a rozhodne rozsudkem pro uznání.

7. Žalovanému bylo usnesení doručeno do datové schránky dne 27. 4. 2015. Následujícího dne bylo soudu doručeno podání žalovaného, v němž tento po označení soudu, účastníků řízení a věci samé sdělil, že s argumenty žalobce nesouhlasí a žalobu považuje za naprosto nedůvodnou, k věci samé pak odkázal na rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, pobočky v Pardubicích ze dne 21. 11. 2014, č. j. 60 ICM 898/2014-22, vydaný v obdobné věci. Poté následovala doslovná citace téměř dvou stran uvedeného rozsudku, zakončená návrhem žalovaného na zamítnutí žaloby a přiznání mu vůči žalobci práva na náhradu nákladů řízení.

8. Soud shledal vyjádření žalovaného obecným bez konkrétních tvrzení, jimiž by reagoval na žalobní tvrzení. Odkaz na předmětný rozsudek soudu nepostačuje, neboť nelze posoudit, zda jeho právní závěry lze aplikovat v dané věci. Rozsudek řešil situaci, kdy spotřebitel uzavřel s podnikatelem smlouvu o úvěru a z důvodu zajištění podepsal ve prospěch podnikatele směnku na řad. Soud v rozsudku učinil závěr, že směnečná dohoda, na základě které spotřebitel zajistí spotřebitelský úvěr směnkou na řad, je absolutně neplatná a zakládá spotřebiteli důvodnou obranu proti povinnosti hradit směnečný závazek. Soud ale uvedl, že ve věci sp. zn. 53 ICM 624/2015 žalobce v přihlášce ani v žalobě samé netvrdil, že by směnka byla vystavena jako zajišťovací ke spotřebitelskému úvěru. Žádná návaznost směnky na spotřebitelský úvěr ani z přihlášky, ani ze žaloby nevyplývá, a tuto nelze seznat ani z popěrného úkonu žalovaného coby insolvenčního správce při přezkumném jednání dne

15. 1. 2015 a konečně ani z vyjádření žalovaného ze dne 28. 4. 2015. Soud proto s odkazem na § 114b odst. 5 a § 153a odst. 3 o. s. ř. žalobě vyhověl rozsudkem pro uznání, aniž by nařizoval jednání. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení ve prospěch úspěšného žalobce bylo odůvodněno ustanovením § 202 odst. 2 insolvenčního zákona.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

9. Žalovaný napadl rozsudek včas podaným odvoláním, v jehož doplnění navrhl rozhodnutí zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolání odůvodnil tím, že judikatura zaujala závěr, že zajištění závazku ze spotřebitelské smlouvy směnkou na řad je nepřipustné. Kromě toho je nesprávné i rozhodnutí o náhradě nákladů řízení proti žalovanému jako insolvenčnímu správci.

10. Žalobce se k odvolání vyjádřil a navrhl napadený rozsudek pro uznání potvrdit. Žalovaný k výzvě soudu prvního stupně dle § 114b o. s. ř. nesplnil svou povinnost tvrzení a povinnost důkazní, tudíž byly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání. Tvrzení, že zajištění závazku ze spotřebitelské smlouvy směnkou na řad je nepřipustné, nemůže být odvolacím důvodem dle § 205b o. s. ř. a kromě toho se jedná i o novou skutečnost, která nemůže být odvolacím důvodem vzhledem k zásadě neúplné apelace v odvolacím řízení.

III.

Důvodnost odvolání

11. Odvolací soud podle § 212 o. s. ř. ve spojení s § 7 a § 161 odst. 1 insolvenčního zákona přezkoumal rozsudek napadený odvoláním žalovaného a dospěl k závěru, že v předmětné věci je nutno rozhodnutí zrušit, neboť je nelze potvrdit ani změnit.

12. V první řadě odvolací soud konstatuje, že incidenční žaloba byla podána včas - vyrozumění insolvenčního správce o popření nevykonatelné pohledávky bylo věřiteli E. B., a. s. doručeno dne 4. 2. 2015 a žaloba věřitele byla soudu doručena dne 19. 2. 2015, tj. v 15denní lhůtě stanovené v § 198 odst. 1 insolvenčního zákona (věřitel se nezúčastnil přezkumného jednání konaného dne 15. 1. 2015).

13. Odvolací soud v první řadě zkoumal, zda v dané věci byly splněny podmínky pro vydání výzvy dle § 114b o. s. ř.

14. Podle § 114b odst. 1 o. s. ř. Vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, jakož i tehdy, bylo-li o věci rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem, může předseda senátu místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a) nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno, žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení; to neplatí ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2).

15. Z hlediska posouzení, zda soud prvního stupně v projednávané věci postupoval podle § 114b odst. 1 o. s. ř. po právu, bylo rozhodující, jestli vydání takové výzvy vyžadovala povaha věci nebo okolnosti případu. Povahou věci se rozumí její typová, skutková či právní obtížnost, která sama o sobě vyžaduje kvalifikovanou přípravu jednání. Povaha věci vyžaduje vydání usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. zejména tehdy, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů obtížné, a kdy bez znalosti stanoviska žalovaného nelze jednání připravit tak, aby při něm bylo zpravidla možné věc rozhodnout. Okolnosti

případu odůvodňují vydání usnesení podle uvedeného ustanovení zejména v takovém sporu, kdy dosavadní poznatky ukazují, že - ačkoliv by podle své povahy nemuselo jít o věc z hlediska zjišťování skutkového stavu mimořádně obtížnou - tu jsou takové mimořádné skutečnosti, které vedou k závěru, že bez písemného vyjádření žalovaného ve věci nemůže být jednání připraveno tak, aby při něm mohlo být zpravidla o sporu rozhodnuto. Ve zcela jednoduchých věcech, které nevyžadují podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání, je vydání usnesení podle ustanovení § 114b odst. 1 o. s. ř. vyloučeno (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu z 26. 1. 2005, sp. zn. [32 Odo 382/2004](#), uveřejněný pod č. 65/2005 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i usnesení Nejvyššího soudu z 12. 8. 2004, sp. zn. [21 Cdo 1109/2004](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 9, ročník 2004, pod č. 173). Povaha věci ani okolnosti případu neodůvodňují, aby žalovaný byl vyzván k vyjádření podle ustanovení § 114b odst. 1 o. s. ř., ani tehdy, je-li žaloba zjevně bezdůvodná, když o takové žalobě rozsudkem pro uznání podle ustanovení § 153a odst. 3 o. s. ř. rozhodnout nelze (viz rozsudek Nejvyššího soudu z 21. 10. 2003, sp. zn. [29 Odo 296/2003](#), uveřejněný pod č. 41/2004 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

16. Příhláška pohledávky musí odpovídat požadavkům ustanovení § 174 a násl. insolvenčního zákona, tj. musí kromě obecných náležitostí podání (§ 42 odst. 4 o. s. ř.) obsahovat důvod vzniku a výši přihlašované pohledávky (k náležitostem přihlášky pohledávky dále viz ustanovení § 21 vyhlášky), s tím, že důvodem vzniku přihlašované pohledávky se rozumí uvedení skutečností, na nichž se pohledávka zakládá, včetně toho, že v žalobě na určení pravosti popřené nevykonatelné pohledávky může žalobce uplatnit jako důvod vzniku popřené pohledávky pouze skutečnosti, které jako důvod vzniku této pohledávky uplatnil nejpozději do skončení přezkumného jednání a dále skutečnosti, o kterých se žalobce dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části neoznámil včas převzetí dlužníkovu závazku. Jde-li o stanovisko insolvenčního správce k přihlášené pohledávce, je z výše uvedeného hlediska podstatné dále to, že přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem (§ 190 odst. 1 insolvenčního zákona), a to podle seznamu přihlášených pohledávek (§ 191 insolvenčního zákona). Současně není pochyb o tom, že i popření pohledávky je procesním úkonem, pro nějž přiměřeně platí ustanovení § 42 odst. 4 o. s. ř., tj. jde-li o popření (jen) pravosti pohledávky, musí být z popěrného úkonu zřejmé, zda je namítáno, že pohledávka nevznikla, respektive že již zcela zanikla anebo že se zcela promlčela (§ 193 insolvenčního zákona), včetně uvedení důvodů, pro které má popírající insolvenční správce za to, že pohledávka není pravá. Jinými slovy, přihláškou nevykonatelné pohledávky (a obsahem žaloby na určení její pravosti) a popěrným úkonem insolvenčního správce by měla být procesní stanoviska stran incidenčního sporu konkretizována natolik, že předpoklady pro vydání usnesení podle ustanovení § 114b odst. 1 o. s. ř. naplněny zásadně nebudou. Nicméně, neobsahuje-li popření pravosti pohledávky argumentaci, ze které insolvenční správce dovozuje své popření, lze - jako výjimku z pravidla - akceptovat i postup soudu prvního stupně zmiňovaným ustanovením upravený.

17. Věřitel přihlásil pohledávku ze směnky vlastní vůči dlužníkovi jako výstavci této směnky, přičemž sebe označil jako osobu, na jejíž řad byla směnka vystavena. Avšak ke své přihlášce nepřipojil originál směnky, nýbrž její kopii. Insolvenční správce (žalovaný) při přezkumném jednání odůvodnil popření pohledávky ze směnky tím, že dohoda o směnečném vyplňovacím prohlášení je jako spotřebitelská smlouva absolutně neplatná.

18. K tomuto popěrnému tvrzení odvolací soud dodává, že je dosti vágní, nicméně pro důvodnost popření pohledávky věřitele, jakož i pro výsledek incidenčního řízení je právně relevantní jiná okolnost. Věřitel v insolvenčním řízení přiložil k přihlášce pohledávky jen kopii směnky, byť v případě určování pravosti nevykonatelné pohledávky ze směnky je předložení originálu směnky nezbytné. Neměl-li by věřitel ve svém držení originál směnky, nebylo by možné jej shledat aktivně legitimovaným k jeho přihlášené pohledávce ze směnky - žádný směnečný dlužník není povinen

směnku zaplatit, nemůže-li mu ji její údajný majitel předat (viz Čl. I. § 38 odst. 1 a § 39 odst. 1 zákona směnečného a šekového č. 191/950 Sb., dále jen ZSŠ, přičemž tato ustanovení platí dle Čl. I § 77 odst. 1 ZSŠ i pro směnky vlastní), v takovém případě nebyla směnka řádně předložena k placení a dlužník se nemůže ocitnout v prodlení s jejím placením (je zřejmé, že v popsané skutkové situaci nemůže ani údajný majitel směnky prokázat, že má směnku ve svém držení, resp. že jej řada rubopisů legitimuje jako majitele směnky, byla-li směnka na řad rubopisována).

19. V nalézacím řízení (v řízení o zaplacení směnky) není pochyb o tom, že pokud směnečný žalobce nepředloží soudu originál směnky, soud nemůže vydat směnečný platební rozkaz ani vyhovět takové žalobě a zavázat žalovaného k zaplacení směnky, nýbrž je nutno takovou žalobu zamítnout. Stejný postup musí platit i v insolvenčním řízení, tj. nepřiloží-li věřitel k přihlášce nevykonatelné pohledávky ze směnky originál této směnky a nepředloží-li tuto směnku do konání přezkumného jednání (s výjimkou např. procesní situace, kdy směnka je již v soudní úschově z důvodu probíhajícího soudního řízení o zaplacení směnky), insolvenčnímu správci nezbyvá nic jiného, než pravost takové směnečné pohledávky popřít, neboť nemá osvědčeno, že věřitel je majitelem tvrzené směnky, resp. že taková směnka vůbec existuje. Pokud věřitel nepředloží směnku ani v incidenčním sporu o určení pravosti pohledávky ze směnky, nemůže věřitel v tomto incidenčním sporu uspět.

20. Žalobce nepředložil originál směnky ani v předmětném incidenčním řízení, nebyl proto dán důvod pro výzvu dle § 114b o. s. ř., neboť za tohoto stavu (nepředloží-li žalobce směnku dodatečně) je žaloba zjevně bezdůvodná a o takové žalobě nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání.

21. Vzhledem k popsaným okolnostem je zřejmé, že v daném incidenčním sporu povaha věci ani okolnosti případu nevyžadovaly výzvu ze strany soudu dle § 114b o. s. ř. Nebyly splněny podmínky pro stanovení nevyvratitelné právní domněnky dle § 114b odst. 5 o. s. ř., že žalovaný uznává nárok uplatněný žalobou, tudíž nebylo možné vydat rozsudek pro uznání dle § 153a odst. 3 o. s. ř.

22. Okolnost, že soud prvního stupně vydal výzvu dle § 114b o. s. ř., byť povaha věci ani okolnosti případu to nevyžadovaly, je vadou řízení, která měla vliv na výsledek věci (vedla k vydání rozsudku pro uznání, byť pro takové rozhodnutí nebyly splněny podmínky). Odvolací soud proto bez nařízeného jednání (§ 214 odst. 2 písm. d) o. s. ř.) rozsudek zrušil dle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. a věc vrátil v souladu s § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř. soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

23. Podle § 224 odst. 3 o. s. ř. bude v novém rozhodnutí soudu rozhodnuto též o náhradě nákladů odvolacího řízení.

24. Nad rámec odvolacího řízení odvolací soud uvádí, že žalovaný ve vyjádření z 28. 4. 2015 plně odkázal na rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, pobočky v Pardubicích, č. j. 60 ICM 898/2014-22 z 21. 11. 2014, podle kterého je neplatná směnečná dohoda týkající se směnky na řad zajišťující splnění dluhu ze spotřebitelského úvěru a v takovém případě nemá majitel směnky (míněno remitent, tj. první majitel směnky a dále i následující majitelé v případě splnění podmínek uvedených v Čl. I. § 17 ZSŠ a contrario) právo na její zaplacení. K tomu odvolací soud uvádí, že sice tento právní názor byl vyjádřen v řadě rozhodnutí i Vrchního soudu v Praze, nicméně Nejvyšší soud shledal tento právní názor nesprávným v rozsudku sp. zn. [29 Cdo 562/2014](#) z 31. 5. 2016, ve kterém učinil závěr, že dohoda smluvních stran (tzv. směnečná smlouva) o zajištění pohledávek ze spotřebitelské smlouvy směnkou není neplatná pro rozpor se zákonem podle ustanovení § 39 obč. zák. (zákona č. 40/1964 Sb.) jen proto, že zajišťovací směnka byla vystavena ve formě na řad. Odvolací soud k tomu dodává, že stejný právní závěr vyjádřil Nejvyšší soud např. i v rozsudku sp. zn. [29 ICdo 4/2016](#) z 30. 11. 2016. V obou rozsudcích též Nejvyšší soud uvedl, že i v případě převodu směnky na nabyvatele rubopisem před protestem pro neplacení nebo před uplynutím lhůty k protestu, čímž nový majitel nabude práva ze směnky originárně, nebude možné – má-li být zachován respekt k právům spotřebitele plynoucím z uzavřené spotřebitelské smlouvy – upřít žalovanému

směnečnému dlužníku právo uplatnit vůči nabyvateli směnky námitky zakládající se na jeho vlastních vztazích k remitentovi (viz též důvody rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1155/2014](#) ze 17. 12. 2015, uveřejněného pod č. 104/2016 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek).